

Svar på remiss rörande Stockholms översiktplan, utställningsförslag maj 2009

Många mål – ingen vägledning för avvägningar

Det är lätt att ställa upp på förslagets övergripande mål: vem vill inte bevara staden på vattnet, vem vill inte ha ett starkt näringsliv och utbildningssystem, socialt sammanhållen och levande stad, idrott, rekreation och attraktiva grönområden m.m., m.m. Frågan är om de fyra strategierna levererar allt detta och hur de många målkonflikter som uppkommer när så många mål ska tillgodoses samtidigt hanteras. Ovanpå allt detta läggs ytterligare ett mål: ett Stockholm i världsklass. Därmed finns det mål för alla smaker och det finns alltid någon måslättning som kan ge stöd för vilket konkret förslag i översiktsplanen som helst och varje framtida detaljplan oavsett innehåll och utformning.

En stad i världsklass är på väg att förstöras

Målet ”en stad i världsklass” är så oprecist att det kan motivera vad som helst. Att döma av förslaget inser inte författarna till översiktsplanen att man redan har en stad i världsklass och att olika förslag i översiktsplanen och en rad aktuella detaljplaner, som ger uttryck för översiktsplanens ambitioner, tvärtom är ägnade att förstöra det som idag gör Stockholm till en stad i världsklass. Det som gör Stockholm så attraktivt är 1) den myckna grönskan och de stora vattenvidderna, som gör att staden blir luftig, människor får nära till naturen i olika skepnader, 2) den kuperade topografin, som skänker utblickar och perspektiv i överallt i staden, 3) att sakna kompakt höghusbebyggelse, många förorter är byggda med stor omsorg i mänsklig skala och med ljus och luft, 4) att inte – med några få undantag – ha höga hus i city och den centrala staden som konkurrerar med och trasar sönder den europeiska stadens siluett i form av takåsar, tinnar och kyrktorn, 5) att ha en erkänt god arkitektur –och vissa märkesbyggnader – i staden som helhet och 6) att staden - storstadsregionen – inte är alltför stor, vilket gör att arbets- och tjänsteresor blir korta och att det blir nära ut på landet – till skärgården, Mälardöarna, Roslagen och Södertörn. Detta är saker som utländska besökare fäster sig vid och det är kvaliteter som givit Stockholm rangen som en av de bästa städerna i världen att leva i.

Ingenting är så bra att det inte kan förstöras. Med lätthet. Märkesbyggnader kan förstöras eller störas genom okänslig och storvulen bebyggelse. Det är vad som nu händer med Stadshuset och Stadsbiblioteket. Bobergs gasklockor göms undan bland bostadssilos. Slussen föreslås byggas om på ett sätt som tar bort det spännande mötet mellan Söders höjder och ”den verkliga staden på vattnet” – Gamla stan. Stadssiluetten trasas sönder med klumpiga påbyggnader – ”fastighetsförädling” –, alltför tät och hög bebyggelse i Västra city och höga hus invid kyrktorn. En Hongkong och Singapore-norm för bostadsstandard etableras i de nya utvecklingsområdena Västra Kungsholmen, Norra Djurgårdsstaden och Norra station: högt, mycket tätt, mycket litet grönska, sol och luft – bostads- och kontorssilos som blir framtida miljonprogram- och problemområden. Grunden för en fungerande kollektivtrafik och hög kollektivtrafikandel – den stjärnformiga strukturen – slås sönder till förmån för ett utspritt byggande i kölvattnet på Förbifart Stockholm, Södertörnsled, Norrortsled och Österled.

Vägtrafiken växer över bräddarna och sänker framkomligheten till de nivåer som andra stora europeiska städer har – Paris, London (är det den låga framkomligheten som avses med "världsklass"?). Med de tillväxtambitioner som Stockholmsregionen har – ett nytt Göteborg inom trettio år – måste grönområden offras. De som ligger närmast till är Mälaröarna, Lovö, Ekerö m.fl.

Översiktsplanen fyller inte kraven

De stora utmaningen är att bygga den miljömässigt hållbara staden utan förstöra Stockholms kvaliteter. Den utmaningen visar förslaget till ÖP inte hur man ska klara. För att klara en sådan utmaning måste planeringen lämna slagordsnivån och bli konkret. Byggnadsvolymer, befolkningsökning och arbetsplatsökning måste preciseras. Åtföljande trafikvolymer, fördelning på väg och kollektivtrafik och investeringsbehov måste beräknas. Behov av mark preciseras och ställas mot befintliga markreserver, mängden ianspråktagande av grönområden måste preciseras. Då framtingas olika alternativ beträffande befolkningsökning som kan jämföras med avseende på livskvaliteter, miljö och ekonomi. Den föreliggande ÖP fyller inte sin funktion som vägledning för framtida planarbete.

Den verkliga utmaningen är att bygga en klimatsnål stad samtidigt som sociala obalanser och utanförskap kraftigt reduceras utan att förstöra Stockholms kvaliteter. Det ligger viktiga poänger i översiktsplanens ambitioner att göra fler stadsområden gång- och cykelvänliga, att förstärka tätheten i ett antal förorter (tyngdpunkter), att bygga ihop trasiga miljöer längs infartsleder, tunnelbanelinjer och pendeltåg, att bygga klimatsmart, att öka variationen i utbudet av arbetsplatser, kommersiell och offentlig service i förorterna och att förbättra de kollektiva tvärförbindelserna m.m. För att inte dessa ansträngningar ska bli lönlösa måste översiktsplanen emellertid göra avkall på en rad helt andra och motstridiga åtgärder: den storskaliga vägutbyggnaden, de höga bilnehavstalen i nybyggnadsområden, förordandet av småhusområden och koncentrationen av arbetsplatser till innerstaden.

Den ekologiska infrastrukturen i strykclass

Hantering av grönområden är oklar och föga förtroendeingivande. Grönområden utmålas pliktskyldigast som värdefulla men utgör samtidigt – enligt förslaget – hinder för rörlighet och kontakt mellan delar av staden. Grönområden är otrygga, hävdar planförfattarna! Grönområdenas kvaliteter ska stärkas, men bara som kompensation för minskade ytor. Det saknas en fundamental förståelse för grönområdets betydelse i en stad. Särskilt i klimatsammanhang är grönområden viktiga i städer: genom att lyfta grundvattennivån, genom att sänka temperaturen på sommaren och höja den på vintern, genom att reducera behovet av kompenserande fritidsresor, förbättra befolkningens hälsa m.m.

Grönområdenas och ekologis ställning i planen är mycket svag. Alla insatser definieras minimalistiskt, inte positivt utvecklande. Här följer några exempel från s.19:

- *Den ekologiska infrastrukturen...ska värnas och utvecklas så att stockholmarnas behov av en upplevelserik rekreation **inte äventyras...eller omistliga ekologiska värden går förlorade.*** (Inget tal om utveckling, bara att omistliga värden ska skyddas. Det som inte är omistligt ska inte skyddas.)

- *Förlorade ekologiska värden av **särskild betydelse ska kompenseras.*** (Ekologiska värden som inte är av särskild betydelse behöver således inte kompenseras.)

- *Ekologiskt **särskilt** känsliga avrinnings- och vattenområden skyddas i **möjligaste mån**...* (Bara särskilt känsliga områden ska skyddas i möjligaste mån – andra områden behöver inte skyddas och det är bara i möjlig mån som områden ska skyddas).

En kufisk och oroande formulering återfinns på s. 32:

- *I översiktsplan 1999 var den övergripande inriktningen att behålla dessa sammanhängande delar av den sammanhängande grönstrukturen. Det finns dock starka skäl att gå ifrån denna principiella inriktning ... Ambitionen ... är att lägga till ett modernt stadsmönster till efterkrigstidens Stockholm.*

Denna formulering i kombination med alla samband som sträcker sig tvärs över grönområden och som ska utvecklas med bebyggelse, kommunikationer eller träffpunkter bäddar för stora ingrepp i och skador på Stockholms grönstruktur. På s. 33 kommer bekräftelsen.

- *Fördelarna med att koppla samman staden måste också vägas mot värdet av stora sammanhängande grönområden.*

Liksom på s. 36:

- *Satsningen på centrala Stockholm innebär högre konkurrens om marken och att vissa grönytor tas i anspråk.*

Kampen om parker som börjat på Södermalm kommer således att fortsätta i andra delar av innerstaden.

På s. 38 gäller det förorter och ytterområden:

- *... mindre värdefulla gröna ytor kan behöva tas i anspråk för att förnya stadsmiljön ... grönområdenas attraktivitet mer beror på deras innehåll, utformning och tillgänglighet än på deras storlek.*

Värdet av gröna inslag i staden ses av planförfattarna enbart som en fråga om attraktivitet för människor. Det finns inte ett spår av ekologiskt eller miljömässigt tänkande.

På s.42 bekräftas planerna på att bebygga grönområden:

- *En utveckling av nya stadsmiljöer mellan dagens stadsdelar förutsätter et medvetet arbete för att förstärka kvaliteterna i **de grönområden som behålls**.*

Grönområden kan ersättas med stadsmiljö. Miljö som miljö. Miljö kan lika gärna vara vardagsrummets.

De enda positiva utvecklingsinsatserna för att stärka grönområdenas funktion som del i stadens ekologiska infrastruktur är vad som står på s.43. Där sägs att de svaga avsnitten i Hanvedskilen i Högdalen-Rågsved-Fagersjö och mellan norra och södra delarna av Kungliga Nationalstadsparken ska prioriteras för att stärkas.

Albano

I detta område illustreras tydligt att översiktsplanen saknar verkan (den är visserligen inte antagen än, men borde ha influerat den pågående planeringen om den kunde förmodas få någon betydelse).

Albano är en del av Kungliga nationalstadsparken. Planen anger att "en lämplig bebyggelsestruktur och hur viktiga värden kan utvecklas och bevaras" ska vara vägledande. I den pågående planeringen har exploateringsgraden nyligen fördubblats, vilket omöjliggör något som helst beaktande av det historiska landskapets natur- och kulturvärden. Området är en strategisk spridningsväg i nationalstadsparken för växter och djur och utgör en kritisk del – det torde framgå av namnet – av den gustavianska, engelska parken kring Brunnsviken.

Norra Djurgårdsstaden

Detta område ligger till vissa delar inom nationalstadsparken. Andra delar ligger i omedelbar anslutning till nationalstadsparken och således inom riksintressets buffertzonen. Det är anmärkningsvärt att detta inte anges och att nationalstadsparkens värden enligt lagen måste beaktas. Den pågående planeringen visar mycket tydligt att staden inte beaktar dessa värden.

Sammanfattning

Förbundet för Ekoparken anser inte att förslaget motsvarar de krav som måste ställas på en översiktsplan. Ambitionen att hålla medborgarna kort – "effektivera plan- och byggprocessen" – genom att kunna hänvisa till en "tydlig översiktsplan [som] minskar behovet av programsamråd" (s.49) faller platt till marken. Översiktsplanen är otydlig. Utom på en punkt: den principiösa flexibiliteten upphöjs till norm. "Även framöver ska det vara möjligt att pröva olika förslag till förändringar direkt i ett plansamråd, om de stämmer överens med inriktningen i översiktsplanen." (s.49) Vad stämmer inte överens med något av alla de mål som anges i planen?

Richard Murray
ordförande